

*Hoge commissaris te Djakarta (Hirschfeld) aan minister van Uniezaken en Overzeese Rijksdelen (Van Maarseveen), 22 maart 1950*

Blijkens Uw 162 is mijn 261 in zoverre misverstaan, dat het daarin genoemd getal 40.000 niet alleen burgers maar ook KNIL-militairen en hun gezinnen omvat. Volgens de huidige plannen zullen in 1950 per charterschip vervoerd worden 30.000 KNIL-militairen inclusief gezinnen en 10.000 burgers eveneens inclusief gezinnen. De groep KNIL-militairen kan volgens opgave van Adjugen worden onderverdeeld in 1000 officieren, 4000 onder-Officieren en 3000 manschappen, terwijl het getal gezinsleden op 20.000 wordt geschat. De gezinnen behoren voor het overgrote deel tot de categorie in Indonesië gewortelden. Op dit moment kan nog niet bij benadering worden geschat welk gedeelte dezer militairen in KL zal kunnen worden opgenomen. Voor wat betreft het gedeelte der lagere militairen dat voor afvloeiing in aanmerking zal willen of moeten komen, moet echter worden gevreesd, dat de inkomsten uit wachtgeld of pensioen onvoldoende zullen zijn, vooral voor de veelal grote en tegenover de Hollandse toestanden vreemd-staande gezinnen. Naar ik vernam zijn terzake van huisvesting dezer groep door de militaire sociale diensten te Uwent reeds voorbereidingen getroffen, waarbij wordt gestreefd naar opvang in minder overbevolkte gemeenten van afvloeiingen. Van de 10.000 per charterschip te vervoeren burgers zijn ruim 65% landsreizigers, wier aanspraken door reiswezen moeten worden gehonoreerd, onafhankelijk van de vraag of betrokkenen in Nederland huisvesting bezitten en of zij voldoende middelen bezitten om daar te lande overheidssteun te leven. De overige 35% wordt gevormd door kleine zelfstandigen.

Uit de beperkte gegevens der passagiersmanifesten van reeds vertrokken charterschepen en van de in de volgende maand vertrekkende "Oldenbarneveldt" valt af te leiden, dat meer dan de helft der passagiers behoort tot de categorie in Indonesië gewortelden, die onder andere omstandigheden waarschijnlijk niet naar Nederland zouden zijn gegaan. Aan de hand van deze gegevens ben ik tot de schatting gekomen, dat zowel van de groep KNIL-militairen als van de burgers, alles inclusief gezinnen ruim 50% tot de categorie in Indonesië gewortelden zal behoren en dus in totaal in dit jaar op opvang van 20.000 in Indonesië gewortelden moet worden gerekend. In hoeverre de recente monetaire maatregelen de stroom van vertrekkenden zullen stuiten, valt moeilijk te voorspellen. Van scheepvaartzijde vernam ik, dat onder de groep particulieren reeds enige afboekingen hebben plaats gehad, omdat betrokkenen niet in staat zijn de verhoogde passage-kosten te betalen. Voor landsreizigers zouden verhoogde prijs voor boordgelden en van binnen zogenaamde grote deviezen limiet te transfereren gelden - zij het in mindere mate - bezwaar voor vertrek kunnen opleveren. Hiertegenover staat, dat onder betrokkenen zo grote onrust heerst, dat zij hun laatste bezittingen te gelde maken om toch maar te kunnen vertrekken. Zij zijn zo overtuigd, dat voor hem geen vooruitzichten hier meer zijn en dat zij hier te lande buiten alle sociale voorzieningen zullen vallen, dat zij een leven in Nederland, zelfs indien zij op Overheidssteun zouden moeten terugvallen, prefereren. Hierbij speelt ook een door sentiment beïnvloede onwil om het Indonesisch staatsburgerschap te aanvaarden, alsmede angst voor veiligheid van lijf en goed bij een zich gaandeweg ongunstiger ontwikkelde situatie een overwegende rol. Vooral op grond van de alarmtoestand, welke thans in deze zo sterk door sentiment beheerste categorie is ontstaan, meen ik het treffen van maatregelen, welke afvoer naar afvoer naar Nederland zouden bemoeilijken, te moeten ontraden. Anderzijds lijkt et mij om dezelfde redenen ongewenst om thans hier te lande te afficheren, dat zij, die in Nederland geen huisvesting hebben, op onderbrenging in kampen moeten rekenen. Wel lijkt het mij goed om de mogelijkheid van het inrichten van kampen open te houden voor het geval de stroom van practisch armlastigen in Indonesië gewortelden inderdaad zo groot van omvang gat worden als thans verwacht wordt. Naast een - zij het weinig aantrekkelijke - oplossing van het

huisvestingsprobleem ligt in deze wijze van opvang tevens de mogelijkheid besloten om eventueel noodzakelijke aanvullende steun te beperken. Mijnerzijds zal nog getracht worden om via IEV en Pensioenbond betrokkenen te waarschuwen voor de consequenties van hun wellicht overhaaste beslissing tot vertrek. Voorts zal ik U zoveel mogelijk gegevens omtrent passagiers van ieder vertrekkend charterschip telkens tijdig doen toekomen. Wellicht zullen reeds de gegevens van een paar schepen en de praktijk na aankomst der betrokken passagiers opgedaan de weg wijzen voor te treffen maatregelen.

Afvoermogelijkheid in 1950 van totaal van 40.000 personen wordt niet uitgesloten geacht binnen de bestaande chartermogelijkheden, mits afvoer van KNIL-militairen meer volgens het voor KL gevolgde systeem wordt georganiseerd en voorts de mogelijkheid wordt geopend om troepenschepen ook voor vervoer van burgers te gebruiken op de wijze, zoals dit bij de evacuatie in 1946 en 1947 gebruikelijk was. Voorstellen hierover zijn reeds aan Oyevaar voorgelegd.

Tenslotte vestig ik er nog de aandacht op, dat er, afgescheiden van de trek naar Nederland van rechthebbenden op vrije overtocht en van hen, die nog middelen bezitten om de overtocht zelf te betalen, een steeds toenemende drang ontstaat onder de thans reeds min of meer armlastige in Indonesië gewortelde Nederlanders om op kosten van Nederland te worden afgevoerd. Hoewel voorshands hiertegenover in verband met de thans nog van kracht zijnde sociale voorzieningen uit het oude bestel een afwijzende houding kan worden ingenomen, dient onder ogen te worden gezien of Nederland niet helpende hand moet bieden, indien RIS te zijner tijd de handen aftrekt van hen die geen Indonesische Staatsburger wensen te worden. In dat geval zou voor de onderwerpelijke categorie steunverlening hier te lande m.i. te prefereren zijn boven opzending naar Nederland. Op dit onderwerp hoop ik binnenkort meer uitvoerig terug te komen.